

ANNONSE

Kultur

Helse

Miljø

Samfunn

Teknologi

Naturvitenskap

Podcast

Forskersonen

Plantepressa

- en blogg fra botanikere ved Norsk institutt for naturforskning

ANNONSE

Åpen, grunnlendt kalkmark rundt Oslo huser et biologisk mangfold som fortjener å feires. Foto: Siri Lie Olsen.

Oslo-naturen krymper

Oslo er ikke bare Norges tettest befolkede område, men har også kanskje landets største naturmangfold. Det kan vi ikke ta for gitt.

Siri Lie Olsen
FORSKER

Marianne Evju
SENIORFORSKER

Erik Stange
FORSKER

PUBLISERT Onsdag 19. juni 2019 - 07:00

Oslo er kåret til europeisk miljøhovedstad i 2019. Denne uka er «Biomangfoldsuka», med en rekke arrangementer over hele byen med fokus på Oslos biologiske mangfold. Oslo-naturen er definitivt verdt en feiring. Her i hovedstadsområdet gir kombinasjonen av varme somre og kalkrik berggrunn grobunn for et særlig stort mangfold, med en rekke sjeldne og truede arter som ikke finnes andre steder i landet. Alle plantene, insektene, soppene, mosene og lavene som lever her, fortjener å feires hver eneste dag!

ANNONSE

Naturtype verdt en feiring

Hva passer bedre for en feiring enn en tur ned til sjøen? Den mest artsrike av Oslos naturtyper er kanskje den som kalles åpen, grunnlendt kalkmark. Dette er treløse områder, ofte langs sjøen, med kalkrik berggrunn og tørketålende vegetasjon. Dersom du har gått langs sjøen på Bygdøy, solt deg på Hovedøya eller badet på Sørstranda på Ulvøya, har du allerede stiftet bekjentskap med den åpne, grunnlendte kalkmarka. Nå i juni blomstrer plantene her i et fyrverkeri av farger: blå dragehode, rødilla blodstorkenebb, kremfarget knollmjødur, intenst gul flekkgrisøre og hvit

nikkesmelle.

Det biologiske mangfoldet på åpen, grunnlendt kalkmark i Oslo er helt spesielt og huser en rekke sjeldne og truede arter med fascinerende navn som dvergtistel, dragehodeglansbille, tanntustmose og skjoldkalklav. Heldigvis har vi greid å ta vare på mange slike områder, men feiringen bør likevel være med et visst forbehold. Arealene med kalkmark krymper nemlig jevnt og trutt.

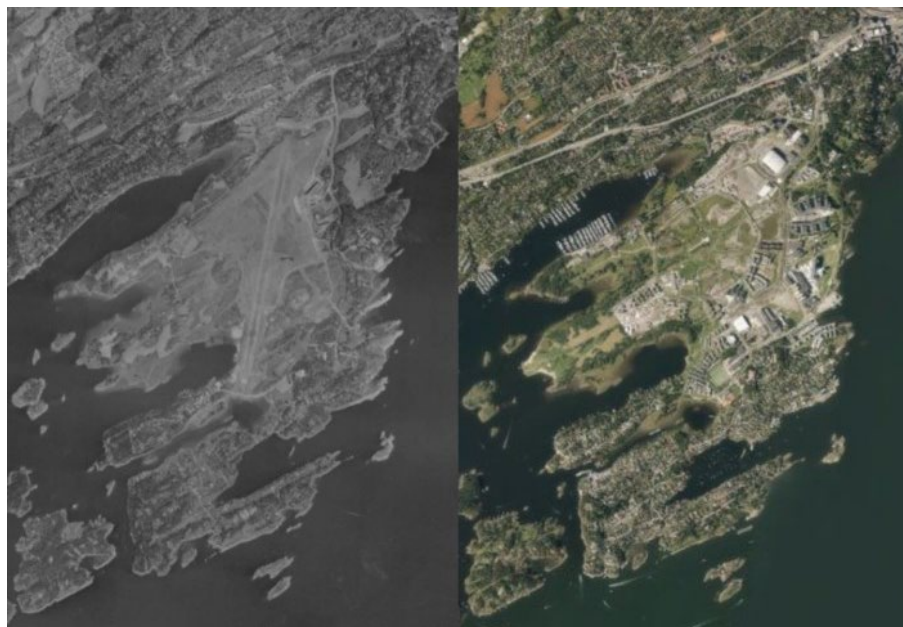

Dragehode (til venstre), dvergtistel (i midten) og nikkesmelle (til høyre) er bare noen få av artene som trives på åpen, grunnlendt kalkmark rundt Oslo. Foto: Siri Lie Olsen.

Flybilder som tidsmaskin

De siste årene har NINA-forskere og andre kartlagt forekomster av åpen grunnlendt kalkmark rundt Oslo, og vi har god oversikt over hvor naturtypen finnes. Men hvordan vet vi at arealene krymper?

Med (u)jevne mellomrom flyr spesielle fly systematisk over landet og fotograferer landskapet fra fugleperspektiv. Slike fotofly var på tokt over Oslofjorden i 1937, og igjen i blant annet 1947, 1971, 1997 og 2014. Bildene gir oss et unikt innblikk i hvordan landskapet rundt hovedstaden så ut før i tiden. Vi har brukt disse flybildene til å undersøke hvordan områdene med åpen, grunnlendt kalkmark på noen utvalgte øyer i Oslofjorden har endret seg i løpet av snaue 80 år.

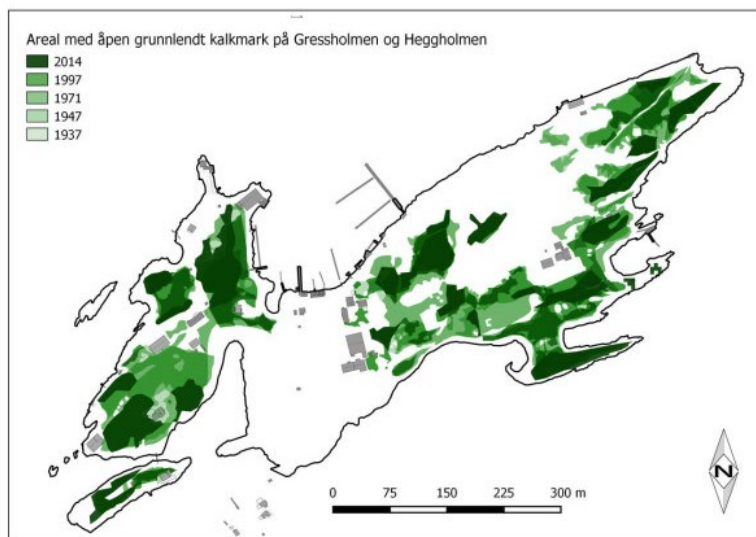
Flybilder som viser Fornebu og Snarøya i 1956 og i 2016. Kilde: Norge i bilder.

På grunn av den omfattende kartleggingen vet vi hvor det meste av den åpne, grunnlente kalkmarka befinner seg i dag, og vi kan legge kartet med nåværende forekomster over flybildet fra 2014. Hvordan ser det ut på flybildene der åpen grunnlendt kalkmark er? Hvilken vegetasjonsstruktur kjennetegner naturtypen på bildene? Deretter kan vi jobbe oss bakover i tid,

ANNONSE

først på bildet fra 1997. Vi tegner yttergrensene til forekomstene av åpen, grunnlendt kalkmark på nytt, basert på flybildene. Hvor store var arealene da? På denne måten jobber vi oss helt tilbake til 1937.

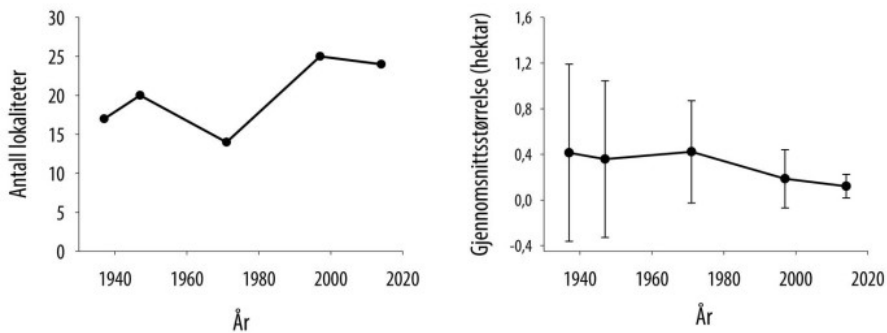
Analysene av flybildene viser en stor tilbakegang i arealet av åpen, grunnlendt kalkmark på de undersøkte øyene de siste 80 årene. I 1937 utgjorde arealet med åpen, grunnlendt kalkmark på disse øyene trolig over 23 hektar, det samme som et 30-talls fotballbaner. Fram mot vår tid har områdene gradvis krympet, og i 2014 hadde 60 % av arealet gått tapt. Fra 30 til 12 fotballbaner på 80 år, altså. Kartet under, fra Gressholmen-Heggholmen, viser utviklingen tydelig. Merk at våre undersøkelser bare går tilbake til 1937. Trolig var det historiske arealet med åpen, grunnlendt kalkmark mye større.

Endring i arealet av åpen, grunnlendt kalkmark på Gressholmen og Heggholmen i løpet av snaue 80 år.

Hvorfor krymper Oslo-naturen?

Hva har skjedd på Gressholmen de siste 80 årene? Tidligere sammenhengende områder med åpen, grunnlendt kalkmark er i dag splittet opp i mange små lokaliteter. I tillegg har mindre områder forsvunnet helt. På akkurat denne øya er det gjengroing med skog som står for mye av arealtapet. Andre øyer har andre problemer: utbygging, opparbeiding av naturtomter til velstelte hager og spredning av fremmede arter. Den underliggende årsaken er imidlertid den samme: menneskenes bruk av arealene.

Endring i antall lokaliteter av åpen, grunnlendt kalkmark (til venstre) og i gjennomsnittlig lokalitetsstørrelse (med standardavvik, til høyre) på Gressholmen og Heggholmen fra 1937 til 2014.

Når vi denne uka feirer Oslos biologiske mangfold, er det viktig å ha i bakhodet at naturen rundt hovedstaden vår ikke bare trenger fest og moro. Innimellom de fine ordene om hvor flott hovedstadsnaturen er – den er virkelig unik! – må vi huske at det ikke er noen selvfølge at Oslo, som er Norges tettest befolkede område, fremdeles huser en rekke sjeldne arter og naturtyper.

Det er vår oppgave å sørge for at Oslo-naturen ikke krymper enda mer.

[Du kan lese mer om hvordan arealet av åpen, grunnlendt kalkmark på øyene i Oslofjorden har endret seg her.](#)

Åpen, grunnlendt kalkmark er en svært artsrik naturtype. Hvor mange arter ser du på bildet? Hint: et tosifret antall! Foto: Siri Lie Olsen.

ANNONSE

BLOGG

PLANTEPRESSA

OM FORSKNING.NO

forskning.no er en nettavis med norske og internasjonale forskningsnyheter.

UNG.forskning.no er nyheter om forskning for barn og unge.

forskning.no gis ut under [Redaktørplakaten](#).

Ansvarlig redaktør / daglig leder:

Nina Kristiansen, tlf 414 55 513 / nina@forskning.no

Redaksjonssjef Bjørnar Kjensli, tlf 942 43 567

[Personvernerklæring](#)

KONTAKT OSS

epost@forskning.no / tlf 22 80 98 90

[Redaksjonen](#) – ansatte

Annonser: Kåre Borgan, 917 72 217

Stillingsmarked: Preben Forberg, 413 10 879

Sandakerveien 24 C (Myrens verksted), Bygg D3
Pb 5 Torshov, 0412 Oslo

FØLG OSS

[@forskningno](#)

[/forskning.no](#)

[/UNG.forskning.no](#)

VÅRE SAMARBEIDSPARTNERE

Artsdatabanken

De nasjonale forskningsetiske komiteene

De regionale forskningsfondene

Diku – Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning

Fafo

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering

Forsknings- og utviklingsavdelingen, Psykisk helse og rus, Vestre Viken HF

Forsvarets forskningsinstitutt

Framsenteret

GenØk – Senter for biosikkerhet

Handelshøgskolen BI

Havforskningsinstituttet

Høgskolen i Innlandet

Høgskolen i Molde

Høgskolen i Østfold

Høgskulen på Vestlandet

Høyskolen Kristiania

Institutt for samfunnsforskning

KS FoU

Kompetanse Norge

Kriminalomsorgens høgskole og utdanningssenter KRUS

Meteorologisk institutt

NIBIO

NIKU Norsk institutt for kulturminneforskning

NILU - Norsk institutt for luftforskning

NLA Høgskolen

NMBU - Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

NORSØK – Norsk senter for økologisk landbruk

NSD – Norsk senter for forskningsdata

NTNU

Narviksenteret

Nasjonalt kompetansetjeneste for aldring og helse

Nasjonalforeningen for folkehelsen

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)

Nasjonalt senter for e-helseforskning

Nasjonalt senter for kvinnehelseforskning

Nasjonalt utviklingssenter for barn og unge - NUBU

Nofima

Nokut

Nord universitet

Nordlandsforskning

Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE)

Norges Geotekniske Institutt

Norges Handelshøgskole

Norges forskningsråd

Norges geologiske undersøkelse

Norges idrettshøgskole

Norges musikkhøgskole

Norsk Polarinstitutt

Norsk Regnesentral

Norsk Romsenter

Norsk Utenrikspolitisk Institutt

Norsk institutt for naturforskning (NINA)

Norsk institutt for vannforskning (NIVA)

Opplysningskontoret for Meieriprodukter

OsloMet – storbyuniversitetet

Polithøgskolen

RBUP Øst og Sør

Ruralis – Institutt for rural- og regionalforskning

SINTEF

Senter for grunnforskning (CAS)

Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter

Simula Research Laboratory

Statens Vegvesen FoU

Statped

Sykehuset Innlandet HF

Tannhelsetjenestens kompetansesentre

UIT Norges arktiske universitet

Universitetet i Agder

Universitetet i Bergen

Universitetet i Oslo

Universitetet i Stavanger

Universitetet i Sørøst-Norge

Universitetssenteret på Svalbard (UNIS)

Vestlandforskning

Veterinærinstituttet

Vitenskapskomiteen for mat og miljø